

Képzés és Gyakorlat

Training & Practice

19. évfolyam, 2021/3-4. szám

Képzés és Gyakorlat

A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvár Campus Neveléstudományi Intézetének
és a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának
neveléstudományi folyóirata

19. évfolyam 2021/3–4. szám

Szerkesztőbizottság

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Szerkesztők:

Pásztor Enikő, Molnár Csilla

Kloiber Alexandra, Frang Gizella, Patyi Gábor;

Kitzinger Arianna angol nyelvi lektor

Szerkesztőbizottsági tagok:

Podráczky Judit, Varga László, Belovári Anita,

Kövérné Nagyházi Bernadette, Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Sántha Kálmán

Nemzetközi Tanácsadó Testület

Ambrusné Kéri Katalin, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs, HU

Andrea M. Noel, State University of New York at New Paltz, USA

Bábosik István, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, HU

Horák Rita, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka (Szerbia),

Tünde Szécsi, Florida Gulf Coast University, College of Education, Fort Myers, Florida, USA

Jaroslaw Charchula, Jesuit University Ignatianum In Krakow, Faculty of Pedagogy Krakow, PO

Suzy Rosemond, KinderCare Learning Center, Stoneham, USA

Krzysztof Biel, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Jolanta Karbowniczek, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Maria Franciszka Szymańska, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Abdülkadir Kabadayı, Necmettin Erbakan University, A.K. Faculty of Education, Konya, TR

Szerkesztőség

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Képzés és Gyakorlat Szerkesztősége

E-mail: kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

9400, Sopron, Ferenczy János u. 5.

Telefon: +36-99-518-930

Web: <http://trainingandpractice.hu>

Web-mester: Horváth Csaba

Felelős kiadó: Varga László dékán

A közlési feltételeket

a <http://trainingandpractice.hu> honlapon olvashatják szerzőink

Képzés és Gyakorlat

Training and Practice

19. évfolyam, 2021/3-4. szám

Volume 19, 2021 Issue 3-4.

Jelen kiadvány az „*EFOP-3.6.1-16-2016-00018 – A felsőoktatási rendszer K+F+I szerepvállalásának növelése intelligens szakosodás által Sopronban és Szombathelyen*” című projekt támogatásával valósult meg.

TARTALOM

Table of Contents

TANULMÁNYOK

BENCÉNÉ FEKETE, ANDREA: <i>Intercultural Education in Early Childhood</i>	5
IZSAK, HAJNALKA: <i>Public awareness of correctional education carried out in juvenile correctional facilities</i>	15
KÁNTOR ZSUZSANNA: <i>Mi jár a gyermekek fejében? – A koragyermekkorai tanulás szülői és óvodapedagógusi szemmel</i>	28
LANTOS TÜNDE: <i>A munkahelyi informális tanulás meghatározó szerepe a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésében</i>	41
MENDELOVÁ, ELEONÓRA – ZELENÁ, HANA: <i>The current parental role in the reflection of changes in family life</i>	54
MRÁZIK JULIANNA: <i>Az e-tanulás segítése. A tanulás szervezés átkeretezése hagyományos és nem hagyományos környezetben</i>	64
TÓTH-MERZA KATALIN – BONTÓ PETRA – ALMÁSSY ZSUZSANNA: <i>Az óvodapedagógusok általános jóllétének és munkahelyi jellemzőinek vizsgálata</i>	73
TUDLIK CSILLA: <i>A pályaeérdeklődés három konstruktuma, amely segíti a gimnáziumi tanulók megismerését</i>	85
UNGER VIVIEN ÉVA: <i>A pedagógiai intézményekhez fűződő kapcsolatban szerepet játszó bipoláris élmények összehasonlító vizsgálata</i>	96
VIDA GERGŐ: <i>A tanulási zavar elmélete és diagnosztikája – tanulási zavarral küzdő tanulók kompenzálásának segítése</i>	110

KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT

CSIHA TÜNDE NOÉMI:

A szülői jelenlét hatása a motivációra a kora gyermekkori nyelvvelsajátításnál 120

JUHÁSZ VALÉRIA:

A nyelvi tudatosság fejlesztése óvodásoknak és alsó tagozatos tanulóknak dobókockás játékokkal 136

KISSNÉ ZSÁMBOKI RÉKA:

Az óvodapedagógus hivatásra felkészítő képzési tartalmak vizsgálata a hallgatók szakmai gyakorlatainak tükrében 149

KOÓS ILDIKÓ:

Út a nyelvi kompetencia teljessége felé 6–10 évesek anyanyelvi nevelésében: a szintagmák központi szerepe Zsolnai József NYIK-programjában 162

KOVÁCS ELVIRA:

A kooperatív tanulás során előforduló nehézségek a tanítói vélemények tükrében 170

PÁSZTOR ENIKŐ:

Az „egy személy egy nyelv” idegennyelvi módszer bemutatása az Ágfalvi Napsugár Óvodában egy empirikus kutatás tükrében 180

TARY BLANKA:

Tanárok és tanárjelöltek olvasási stratégia használata és olvasási szokásai anya,- illetve idegen nyelven 189

IVÁNCSIK RÉKA – PETŐNÉ CSIMA MELINDA – MOLNÁR MARCELL:

A 7-14 éves sérült, fogyatékos gyerekek és a terápiában velük dolgozó lovak stressz-szintváltozása lovasterápiás fejlesztések hatására 198

RECENZIO

KÉRI KATALIN:

„Testi fordulat” a neveléstörténetben: testnevelés, egészségnevelés Európában a 20. század első felében 212

DÓRA LÁSZLÓ:

Szülők kézikönyve az okoseszközök intelligens használatához 218

TUDLIK CSILLA¹

A pályaérdeklődés három konstruktuma, amely segíti a gimnáziumi tanulók megismerését

Magyarországon a rendszerváltozás idejétől újból hivatalosan is működhetnek az egyházi Jelen tanulmányban arra keressük a választ, a pályaérdeklődéssel, illetve annak differenciáltságával és rugalmasságával hogyan jellemezhetők a gimnáziumi tanulók, továbbá segíti-e az információ a pedagógiai munkát. Mintánkat 477 középiskolás alkotja. Vizsgálatunkat érdeklődést mérő kérdőíves eljárással végeztük 2020 őszén. Megállapítottuk, hogy a három jelenséggel tanulói csoportok különíthetők el, amelyek pályaérdeklődésének formálására javaslatokat fogalmaztunk meg.

1. A pályaérdeklődés megértésének jelentősége és a másodlagos konstruktumok szerepe

Mind az oktatási rendszer, mind pedig a munkaerő-piac küzd azzal a jelenséggel, hogy gyakran az egyén nem megfelelően teljesít, nem elkötelezett tanulmányai és munkája iránt, nem találja helyét az adott szervezetben, s előreláthatóan a lemorzsolódás fenyegeti. Számos tényező befolyásolja, mi alapján hozzuk meg pályaválasztási döntéseinket. A munkaerő-piaci tendenciák, a pályák ismerete, az információk minősége és mennyisége, illetve egyéni képességeink mellett nagy hangsúlyt kell kapjon az érdeklődés a választott terület iránt. Holland (1997) érvelése szerint a pályaérdeklődés az egyén személyiségének fontos kifejeződése, amely a személy motivációjára, tudására, személyiségére és képességeire reflektál. Van Iddekinge, Putka és Cambell (2011) egy viszonylag stabil egyéni különbségként jellemzi a pályaérdeklődést, amely bizonyos munkatevékenységek és környezetek iránti preferencián keresztül befolyásolja a viselkedést. Az érdeklődés fontos ösztönzője a kognitív képességek fejlődésének és a tudáselsajátításnak, hiszen általa választjuk ki a számunkra érdekes tanulási környezeteket, és motivációt lelünk a tanulásra (Päessler, 2015, Denissen, Zarrett és Eccles, 2007, Su és Nye, 2017). Az érdeklődés meglehetősen stabil vonásunk (Low, Yoon, Roberts és Rounds, 2005). A pályaérdeklődés mint az egyén és környezete közötti összhangot elősegítő tényező jól detektálható fiataalkortól a felnőttkor közepéig, még olyan korcsoportnál is (16 év alatt), amelyben az érdek-

¹ PhD hallgató; Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, email: csillatudlik@gmail.com

lódés mérése várhatóan nem ad pontos eredményt. A 18 éves korra kiforró érdeklődés a következő két évtizedre meghatározóvá válik. Nem véletlen hát a munkahelyi kiválasztási eljárás, sőt több országban (Su, 2012) a felsőoktatási belépés feltételeként is előírnák a pályae érdeklődés vizsgálatát.

A jelenség megismerésének egyik módja a kérdőíves eljárás. A módszer kitalálása óta sok vitát megélt, de könnyű és gyors használhatósága, valamint a benne rejlő információk mennyisége miatt előszeretettel használják a szakemberek. Kutatásunk szempontjából azért is ragaszkodtunk a kérdőíves eljáráshoz, mert az elsődleges pályae érdeklődés mellett lehetőséget biztosított úgynevezett másodlagos jelenségek vizsgálatára. A kérdőíves exploráció először arra mutat rá, az egyén milyen tevékenységekben látja magát és milyen munkakörnyezetben tudja elképzelni az életét, vagyis a lehetőségek közül a kiemelkedő területet keressük. Holland (1985, 1997) azonban rávilágított, hogy egyéb másodlagos konstruktumok megismerésére is alkalmazhatóak a kérdőívek. Ilyen másodlagos elemnek tekinthető a differenciáltság, mely azt mutatja meg, hogy az egyén pályaprofilja mennyire egyértelmű, elkülönült és határozott (Reardon és Lenz, 1999). Ha az illető minden érdeklődési terület iránt hasonló vonzódást érez, azt jelenti, esetében nem kellően kiforrott és differenciált a pályae érdeklődés. Holland azt feltételezte, hogy az erőteljesebben differenciált profilok egyértelmű kedvelésen vagy elutasításon alapulnak, így biztosabb pályaválasztást és jobb eredményeket (elégedettség, kitartás, jóllét, teljesítmény) jeleznek. A jól differenciált érdeklődés hatásáról számos kutatás is beszámolt. A differenciált érdeklődés stabilabb karriertervekkel (Holland, 1968, Nauta és Kahn, 2007, Jaensch, Hirschi és Spurk, 2016), elköteleződéssel és kongruenciával (Hirschi, 2009), érettebb női pályaelképzelésekkel (Miner, Osborne és Jaeger, 1997), fiatalkori pályae rettséggel (Hirschi és Läge, 2007) és fejlett egyetemi hallgatói identitással (Nauta és Kahn, 2007) áll kapcsolatban.

Szintén másodlagos konstruktumnak tekinthető az eleváció, az érdeklődés összesített szintje, vagyis a kérdőíven kapott eredmény magas vagy alacsony volta. Darcy and Tracey (2003) az általános érdeklődés faktoraként tekintett az elevációra, amely a szakmai flexibilitást, rugalmasságot jelzi. E tanulmány szerzői is ezt az álláspontot képviselik. A jelenséget az érdeklődés energiaszintjeként is szokták értelmezni. Az alacsony elevációjú tanácskérők általában nem kellően motiváltak a pályák és önmaguk felfedezésére, s ez megnehezíti pályafejlődésüket. A jelenség iránt kétséget támasztók azt hozzák fel érveként, hogy az érdeklődés szintje inkább egyfajta válaszadási stílust jelent, nem pedig az érdeklődés erősségét (Prediger, 1982). Ennek ellenére a nemzetközi szakirodalom rendszeresen foglalkozik a témával, és igyekszik feltárni annak pozitív hatásait. A magas elevációs jelenséget kutatók összekapcsolták a nyitottsággal, extroverzióval és a lelkiismeretességgel (Fuller és mtsai, 1999; Holland, Johnston és

Asama, 1994, Bullock és Reardon, 2008), az egyén-környezet kongruenciával és a munkával való elégedettséggel, továbbá tudatosabb explorációval és karriertervezéssel a fiatalok körében (Hirschi és Läge, 2007).

A két jelenség együttesen is a vizsgálatok középpontjában állt. Swanson és Hansen (1986, idézi Hirschi és Läge, 2007) azt találták, hogy az alacsony szintű differenciáltságot és elevációt mutató érdeklődés kevésbé konzisztens profilt, szerényebb tanulmányi eredményt és alacsonyabb kitartást eredményez felsőoktatási hallgatóknál összehasonlítva olyanokkal, akiknek bár differenciálatlan, de magas elevációjú az érdeklődésük. Középiskolásoknál az alacsony differenciáltság alacsony elevációval párosulva a pályaelettség alacsony szintjét vonta maga után, nem úgy az alacsony differenciáltság, de magas eleváció kombinációja esetében. Hirschi (2009) a két jelenséget a karrierexplorációval kapcsolatban vizsgálta. Nem tudta megerősíteni, hogy a magas eleváció elősegíti a sikeresebb explorációt, de megállapította, hogy a differenciáló erő és az eleváció hatással van rá, mégpedig úgy, hogy a „vegyes” kapcsolatok esetében (tehát magas differenciáltság alacsony elevációval, vagy fordítva) az egyén jobb a pályák felfedezésében és megismerésében. Vagyis egyfajta negatív korrelációt azonosított a változók között. Vizsgálata szerint a fiúknál nagyobb az érdeklődés differenciáltsága már nyolcadik osztályban is, és ez meg is marad a fiatal felnőttkorig. A hetedikes lányoknál már erős érdeklődést találunk, de a fiúk hamar behozzák lemaradásukat ezen a téren az általános iskola végére, középiskola végére pedig már egyáltalán nem található elevációs különbség a nemek között. Azt a következtetést vonta le Hirschi, hogy az érdeklődés differenciáltsága viszonylag korán jelentkezik és meg is marad, míg elevációja, szintje hamar eltűnik. Bullock és Reardon (2008) vizsgálata alapján meg is fordul a tendencia, a felsőoktatásban tanulók férfiak szignifikánsan magasabb elevációs szintről számoltak be, mint a nők.

2. A vizsgálat ismertetése

Vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, a három konstrukttal hogyan jellemezhetők a gimnáziumi tanulók, továbbá az eredmények segítik-e a pedagógiai munkát. 477 fő gimnáziumi tanuló (313 fő lány, 157 fő fiú, M 16,93, SD 1,308) anyagát dolgoztuk fel, jellemeztük a fiatalokat érdeklődésük, differenciáltsági szintjük, valamint az érdeklődés rugalmassága (elevációja) szerint. Csoportos mintavételt alkalmaztunk, mivel úgy véltük, bár mintánk semmilyen szempontból nem reprezentatív, mégis jól jellemzi általában a gimnáziumi tanulók közösségét, ugyanakkor szempont volt, hogy sem általános iskolával, sem pedig szakképző résszel ne rendelkezzen az intézmény. Az adatgyűjtés 2020 szeptembere és decembere között zajlott. 490

diák válaszait rögzítettük. Azokat a tanulókat töröltük az adatbázisból, akik a kutatás szempontjából releváns információkat nem rögzítették. A mintában közel kétszeres a lányok létszáma (65,6%), hét fő pedig nem jelölte a nemét, az évfolyamok közötti eloszlás egyenletes (1. sz. táblázat).

nem/évfolyam	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.	összesen
fiú	45	29	39	44	157
lány	73	82	81	77	313
nem jelölte	1	3	3	0	7
összesen	119	114	123	121	477

1. táblázat: A minta összetétele (saját szerkesztés)

A tanulók 2%-a nem jelölte, milyen típusú településen él, de harmadrészben a megyeszékhely, város és falu/tanya a diákok lakhelye. Az apák 41,5%-a, az anyák 52,4%-a felsőfokú végzettségű, az általános iskolát végzettek aránya mindkét nem esetében 6% körüli. Az apák esetében jellemzőbb a középfokú szakképzettség (48,5%), míg az anyák nagyobb arányban bírnak diplomával (52,4%). A tanulók tanulmányi átlaga (N=471) 4,55 (SD 0,369, min. 2,9, max. 5).

Munkánkhoz a Karriertábla érdeklődést mérő kérdőívet használtuk (Tudlik, 2019), amely tizenhat szakterületet azonosít. A kérdőív megbízhatósága mintánkon 0,93. A tanulóknak a tevékenységek, tulajdonságok és témák közül az egyénre jellemzőket kellett jelölniük, melyből összeállt az érdeklődési terület pontszáma, ennek átlagával számoltunk. A differenciáló erő kiszámításához a legmagasabb és a legalacsonyabb pontszámot elért terület különbségét vettük alapul (Stromberg, 2008). A rugalmasságot (Atitsogbe és mtsai, 2018) pedig az egyes érdeklődési területek összegének átlagaként értelmeztük.

3. A tanulók érdeklődési mintázata

Valamennyi változón a minta normális eloszlást mutat. Az érdeklődési területek közül az oktatás-képzés, a turizmus-vendéglátás, a jog-közbiztonság és a kereskedelem-marketing skálák a legkedveltebben a tanulók körében. Ezekkel az érdeklődési körökkel kerülnek leginkább kapcsolatba a fiatalok, vagyis az iskolai témákat, az utazási szolgáltatásokat és a kereskedelmi munkát könnyen felismerik, azzal azonosulni tudnak. Alacsony átlaggal szerepelnek azok az érdeklődési skálák, amelyek kevésbé vonzóak, vagy még nem próbálták a tanulók, ilyen a gyártás, az agrár-természet-élelmiszeripar vagy a tudomány-matematika-mérnöki tevékenység (2. táblázat). Ezek esetében kiugró értékekkel is találkoztunk, vagyis azok a diákok, akik ebben gondolkodnak, kevesen vannak, de meglehetősen határozottak.

Érdeklődési terület	Min.	Max.	Átlag	Szórás
agrár, élelmiszer, természeti erőforrások (AGR)	,00	,82	,3069	,13382
építészet, épített környezet (ÉP)	,00	,82	,3716	,16614
művészet, kommunikáció, technológia (MŰV)	,00	1,00	,3565	,19086
üzleti adminisztráció (ÜZL)	,00	,94	,3511	,18132
oktatás, képzés (OKT)	,00	1,00	,4993	,19855
pénzügy (PÜ)	,00	1,00	,3431	,19104
kormányzati adminisztráció (KOR)	,00	1,00	,3946	,19781
egészségügy (EÜ)	,00	1,00	,4014	,19079
turizmus-vendéglátás (TUR)	,00	1,00	,4632	,20559
humán szolgáltatások (HUM)	,00	1,00	,4257	,20822
információtechnológia (IT)	,00	1,00	,3758	,20479
jog, közbiztonság (JOG)	,00	1,00	,4436	,19905
gyártás (GYÁR)	,00	1,00	,2918	,17155
kereskedelem, marketing (MAR)	,00	1,00	,4278	,21792
matematika, tudomány, mérnöki tevékenység (TUD)	,00	1,00	,3129	,19404
logisztika (LOG)	,00	1,00	,3878	,17907

2. táblázat: Az egyes érdeklődési területek leíró statisztikája

Mintánk differenciáltságának átlaga 8,06 (SD 2,667). Jó jel, hogy a tanulók többsége a közepesen vagy jól differenciáltak csoportjába tartozik, s csak kicsivel több mint 28%-uk küzd az érdeklődés differenciáltságának hiányával (3. táblázat).

Az érdeklődés szintén másodlagos konstruktumának számító rugalmasság esetében a tanulók átlaga 6,537 (SD 2,378). A minta tanulói egyértelműen közepesen rugalmas érdeklődésűek, láthatóan sem a kevésbé, sem pedig a kifejezetten rugalmas kategória nem tér el jelentősen (3. táblázat).

differenciáltság szintje	tanulók száma	%
kevésbé differenciált ≤ 6	135	28,3
közepesen differenciált 7-9	196	41,1
differenciált ≥ 10	146	30,6
rugalmasság szintje	tanulók száma	%
kevésbé rugalmas $\leq 4,781$	119	24,9
közepesen rugalmas 4,8750-8,0625	239	50,2
rugalmas $\geq 8,1250$	119	24,9

3. táblázat: A tanulók differenciáltsági és rugalmassági szintje (N=477) (saját szerkesztés)²

Az egyes változókat a nem és az évfolyamok alapján vizsgáltuk. Előbbi oly erősen meghatározza a pályae érdeklődést, hogy mindenképpen fontosnak tartottuk közelebbről is szemügyre venni mintánkban is. Egyértelmű, hogy a tanulók fiú-lány mivolta különbségeket eredményez

² Megjegyzés: differenciáltság: min. 0; max. 17; rugalmasság: min. 1,6250; max. 14,500;

az érdeklődési mintázatban (4. táblázat). Szignifikáns különbségeket találtunk a nemek között, hiszen a lányok a művészet, az egészségügy, a turizmus, a humán szolgáltatások, a jog és az oktatás területét kedvelik jobban, míg a fiúk az informatika, a gyártás és a tudományos-matematika-mérnöki tevékenységeket preferálják.

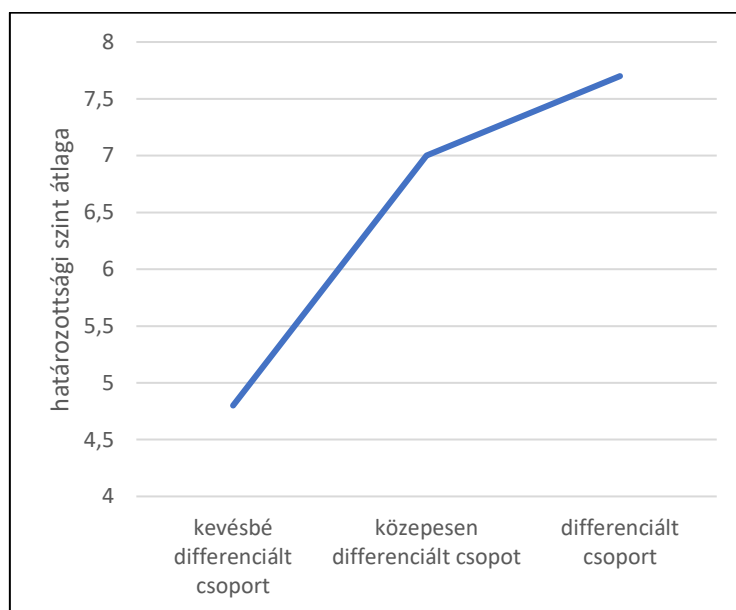
Érdeklődési terület		Levene-teszt		t	df	Sig. (2 tailed)	Mean
		F	Sig.				
MŰV	equal variances	3,179	0,075	-3,324	468	0,001	fiúk: 0,3158 lányok: 0,3772
OKT	equal variances not assumed	5,337	0,021	-3,837	27,487	0,000	fiúk: 0,4482 lányok: 0,5251
EÜ	equal variances	3,185	0,075	-3,873	468	0,000	fiúk: 0,3537 lányok: 0,4249
TUR	equal variances	1,350	0,246	-5,142	468	0,000	fiúk: 0,3964 lányok: 0,4965
HUM	equal variances	0,617	0,433	-6,436	468	0,000	fiúk: 0,3421 lányok: 0,4674
IT	equal variances	3,302	0,070	4,969	468	0,000	fiúk: 0,4387 lányok: 0,3420
JOG	equal variances	1,632	0,202	-2,999	468	0,003	fiúk: 0,4050 lányok: 0,4625
GYÁR	equal variances not assumed	7,538	0,006	3,002	263,332	0,003	fiúk: 0,3275 lányok: 0,2740
TUD	equal variances not assumed	11,656	0,001	4,206	260,740	0,000	fiúk: 0,3691 lányok: 0,2849

4. táblázat: Az érdeklődési területek nemenkénti összehasonlítása (saját szerkesztés)

Az évfolyamok között csak az informatika területén találunk különbséget. A 9. évfolyamosok kedvelik leginkább, míg a 10. évfolyamosok a legkevésbé (ANOVA sum of squares 0,337; df 3; mean square 0,112; F 2,708; Sig. 0,045; Scheffe 9-10. évf. között 0,06489).

A rugalmasság változó tekintetében nem találtunk szignifikáns különbséget nem vagy évfolyam szerint. Az érdeklődés differenciáltságánál hasonló eredményre jutottunk az évfolyam esetén, ám nemek között szignifikáns eltérés van, a lányok sokkal differenciáltabbak, mint a fiú társaik (Student-féle teszt $p < 0,05$; $t -4,130$; $df 468$; Sig. 2-tailed 0,000; $M_{\text{lányok}} 8,42$; $M_{\text{fiúk}} 7,36$). Itt szeretnénk kiemelni a rugalmasság és a differenciáltság közepesen erős összefüggését ($p < 0,01$; $r = ,491$). Tracey (2010) azon feltételezéséből indultunk ki, hogy az eleváció (értelmezésünkben érdeklődési rugalmasság) negatívan viszonyul a differenciáltsághoz, vagyis akinek pontos elképzelése van, az már kevésbé változtatja azt, míg a nem differenciált érdeklődésű hajlamos külső tényezők hatására átgondolni a döntését. Eredményeink alapján azonban min-tánkban sokkal inkább két közepesen erősen együtt járó változóról beszélhetünk (1. ábra). Mi-

nél differenciáltabb a tanuló érdeklődése, az érdeklődési rugalmassága annál kifejezettebb (lineáris regresszió, ahol függő változó a differenciáltság, független változó a rugalmasság: $R=,491$, $RSq=,241$, $p<0,05$, $F=150,866$, $Sig:,000$, $t=12,283$). Értelmezésünk szerint tehát nem rugalmasságról van szó, hiszen akkor ellentétes kapcsolatot találnánk, hanem azokon a területeken, amelyeket kedvel, jelentősen több tevékenységben és tulajdonságban ismeri fel önmagát. Vagyis úgy tűnik, mégis Holland elmélete igazolódik, a rugalmasság helyett egyfajta pályadöntési elköteleződést fejez ki a mérőszám. Indokoltnak gondoljuk tehát pályadöntési határozottság értelemben használni a fogalmat.

1. ábra: A minta differenciáltság szerinti csoportjaihoz tartozó határozottsági szint

4. Konklúzió

Sok idő telt el azóta, hogy a szakmák elkülönültek, egyre speciálisabb területeik megjelentek, mégis egyre inkább porondon van annak a kérdése, hogyan lehet úgy megtalálni az egyénhez leginkább illő pályát, hogy abban önmaga lehet, ugyanakkor a társadalom és a munkaerőpiac felől érkező elvárásoknak is meg tudjon felelni. Az évtizedes kutatások arra a következtetésre jutottak, hogy bár soktényezős feladatról van szó, de az érdeklődés kiemelt jelentőséggel bír benne. Igen korai életszakaszban megfigyelhetők az érdeklődés főbb jellegzetességei, melyek közül a tárgyak versus emberek kettősség a legnyilvánvalóbb, majd pedig a nemek szerinti elkülönülés válik érzékelhetővé. A középiskola végére, illetve az egyetemi évek kezdetén stabilizálódik az érdeklődés mintázata, amely a kutatások szerint a következő két évtizedben megmarad. Az érdeklődés bizonyítottan hatással van számos a személyes, a tanulmányok és a

munka világával kapcsolatos jóllétünkre. Több meta-analízis és kutatás is bizonyította, hogy a jövőbeni teljesítmény és a sikeres karrier kitapintható az érdeklődés feltárásával.

Jelen vizsgálatban arra voltunk kíváncsiak, az érdeklődés három konstruktumával (érdeklődési terület, differenciáltság és rugalmasság) hogyan jellemezhetők a gimnáziumi tanulók. Megállapítottuk, hogy a nemi eltérés továbbra is különbségeket eredményez az elsődleges érdeklődésben. A lányok inkább az emberekkel, míg a fiúk inkább a tárgyakkal kapcsolatos területek felé orientálódnak. A tanulók többsége közepesen differenciált, vagy inkább differenciált érdeklődésű. A differenciáltság tétje, hogy a tanuló milyen pontosan tudja elkülöníteni az őt érdeklő területeket a kifejezetten nem vonzó területektől. Minél differenciáltabb érdeklődésű egy diák, várhatóan annál biztosabb lesz a döntés és a későbbi képzési lemorzsolódás elkerülése. Hasonló eredményre jutottunk az érdeklődés rugalmasságának vizsgálatakor. A szakirodalom szerint a rugalmas tanuló több lehetőséget is elképzelhetőnek tart maga számára, nem ragaszkodik egy bizonyos területhez, s a kellő információ birtokában hajlandó megváltoztatni eredeti pályadöntését. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy flexibilis munkaerő-piaci helyzetet teremt magának. Mintánkban azonban nem láttuk igazoltnak a rugalmasság jelenségét. Mivel ennek szintje együttjárást mutatott a differenciáltsággal, sokkal inkább pályadöntési határozottságot sejtünk mögötte.

A három konstruktum lehetőséget ad a tanulók érdeklődésének fokozottabb megismerésére. Nemcsak arról kaphatunk képet az iskolai és tanácsadói munka során, hogy mi iránt érdeklődik az egyén, hanem annak szintjéről és határozottságáról is. Az eredmények alapján úgy tűnik, a tanulók harmadánál fokozni érdemes a pályaedukációt, hogy minél több szakmai/felsőoktatási tevékenységet megismerjen, ezáltal pályadöntési határozottsága és érdeklődési differenciáltsága erősödjön. Ebből a szempontból a fiúk nagyobb figyelmet igényelnek. Az iskolai és tanácsadói munka során változatos pályaképekkel érdemes dolgozni, vagyis hogy a lányok és fiúk egyaránt betekintést nyerhessenek a másik nem karrierútjaiba.

A felmérés korlátját jelentette, hogy egyetlen (igaz közel teljes) iskolai közösség anyagával dolgoztunk, tehát könnyen lehet, hogy az intézmény ethosa is megjelent a tanulók érdeklődésében. Az eredmények egy nagyobb kutatás részeként szerepeltek, jelen tanulmányban csak egyetlen összetevőjét mutattuk meg az érdeklődés formálódásának. További vizsgálatot igényel a pályadöntési határozottság háttérének elemzése.

BIBLIOGRÁFIA

- Atitsogbe, K. A., Moumoula, I. A., Rochat, S., Antonietti, J-P., Rossier, J. (2018.) Vocational interests and career indecision in Switzerland and Burkinae Faso: Cross-cultural similarities and differences. *Journal of Vocational Behavior*. DOI:[10.1016/j.jvb.2018.04.002](https://doi.org/10.1016/j.jvb.2018.04.002)
- Bullock, E. E., Reardon, R. C. (2008). Interest profile elevation, Big Five personality traits, and secondary constructs on the Self-Directed Search areplication and extension. *Journal of Career Assessment*, 16, 326–338. DOI:[10.1177/1069072708317379](https://doi.org/10.1177/1069072708317379)
- Darcy, M., Tracey, T. J. G. (2003). Integrating abilities and interests into career choice: Maximal versus typical assessment. *Journal of Career Assessment*, 11, 219–237. DOI: [10.1177/1069072703011002007](https://doi.org/10.1177/1069072703011002007)
- Denissen, J. J., Zarrett, N. R., Eccles, J. S. (2007). I like to do it, I'm able, and I know I am: Longitudinal couplings between domain-specific achievement, self-concept, and interest. *Child Development*, 78(2), 430–447. DOI: [10.1111/j.1467-8624.2007.01007.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01007.x)
- Fuller, B. E., Holland, J. L., Johnston, J. A. (1999). The relation of profile elevation in the Self-Directed Search to personality variables. *Journal of Career Assessment*, 7, 111–123. DOI: [10.1177/106907279900700202](https://doi.org/10.1177/106907279900700202)
- Hanna, A., Rounds, J. (2020). Psychological Bulletin How Accurate Are Interest Inventories? A Quantitative Review of Career Choice Hit Rates. *Psychological Bulletin* 146(9) DOI: [10.1037/bul0000269](https://doi.org/10.1037/bul0000269)
- Hirschi, A. (2009). Development and criterion validity of differentiated and elevated vocational interests in adolescence. *Journal of Career Assessment*, 17, 384–401. DOI: [10.1177/1069072709334237](https://doi.org/10.1177/1069072709334237)
- Hirschi, A., Läge, D. (2007). Holland's secondary constructs of vocational interests and career choice readiness of secondary students: Measures for related but different constructs. *Journal of Individual Differences*, 28, 205–218. DOI: [10.1027/1614-0001.28.4.205](https://doi.org/10.1027/1614-0001.28.4.205)
- Holland, J. L. (1968). Explorations of a theory of vocational choice: VI. A longitudinal study using a sample of typical college students. *Journal of Applied Psychology*, 52, 1–37. DOI: [10.1037/h0025350](https://doi.org/10.1037/h0025350)
- Holland, J. L. (1985). *Making vocational choices: A Theory of vocational personalities and work environments* (2nd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices* (3rd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

- Holland, J. L., Johnston, J. A., & Asama, N. F. (1993). The Vocational Identity Scale: A diagnostic and treatment tool. *Journal of Career Assessment*, 1(1), 1–12. DOI: [10.1177/106907279300100102](https://doi.org/10.1177/106907279300100102)
- Jaensch, V. K., Hirschi, A., Spurk, D. (2016). Relationships of vocational interest congruence, differentiation, and elevation to career preparedness among university students. *Zeitschrift für Arbeits-und Organisationspsychologie*, 60, 79–89. DOI: [10.1026/0932-4089/a000210](https://doi.org/10.1026/0932-4089/a000210)
- Low, K. S. D., Yoon, M., Roberts, B. W., Rounds, J. (2005). The stability of vocational interests from early adolescence to middle adulthood: A quantitative review of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 131, 713–737. DOI: [10.1037/0033-2909.131.5.713](https://doi.org/10.1037/0033-2909.131.5.713)
- Miner, C. U., Osborne, W. L., Jaeger, R. M. (1997). The ability of career maturity indicators to predict interest score differentiation, consistency, and elevation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 29(4), 187–201. DOI: [10.1080/07481756.1997.12068903](https://doi.org/10.1080/07481756.1997.12068903)
- Nauta, M. M., Kahn, J. H. (2007). Identity status, consistency and differentiation of interests, and career decision self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 15, 55–65. DOI: [10.1177/1069072705283786](https://doi.org/10.1177/1069072705283786)
- Päessler, K. (2015). Sex differences in the variability of vocational interests. *European Journal of Personality*, 29, 568–578. DOI: [10.1002/per.2010](https://doi.org/10.1002/per.2010)
- Prediger, D. J. (1982). Dimensions underlying Holland's hexagon: Missing link between interests and occupations? *Journal of Vocational Behavior*, 21, 259–287. DOI: [10.1016/0001-8791\(82\)90036-7](https://doi.org/10.1016/0001-8791(82)90036-7)
- Reardon, R. C., Lenz, J. G. (1999). Holland's theory and career assessment. *Journal of Vocational Behavior*, 55, 102–113. DOI: [10.1006/jvbe.1999.1700](https://doi.org/10.1006/jvbe.1999.1700)
- Stromberg, C. A., (2008). *Career aspirations: Similarities and differences between adolescence with learning disabilities and adolescence not receiving special education services*. Doktori dolgozat, Rochester Institute of Technology
- Su, R. (2012). *The power of vocational interests and interest congruence in predicting career success*. Doktori dolgozat, University of Illinois at Urbana-Champaign
- Su, R., Nye, C. D. (2017). Interests and person-environment fit: A new perspective on workforce readiness and success. In J. Burrus, K. D. Mattern, B. Naemi, & R. D. Roberts (Eds.), *Building better students: Preparation for the workforce*. New York: Oxford University Press

- Tracey, T. J. G. (2010). The 2009 Leona Tyler Award Address: Moderators I Have Known. *The Counseling Psychologist* 38(4) 600–617 DOI: [10.1177/0011000009352689](https://doi.org/10.1177/0011000009352689)
- Tudlik Cs. (2019). *Karriertábla a pályatanácsadásban* (előadás). XVII. Pedagógiai Értékelési Konferencia. Szegedi Tudományegyetem
- Van Iddekinge, C. H., Putka, D. J., Campbell, J. P. (2011). Reconsidering vocational interests for personnel selection: The validity of an interest-based selection test in relation to job knowledge, job performance, and continuance intentions. *Journal of Applied Psychology*, 96(1), 13–33. DOI: [10.1037/a0021193](https://doi.org/10.1037/a0021193)

TUDLIK, CSILLA

THREE CONSTRUCTS OF CAREER INTEREST THAT HELP HIGH SCHOOL STUDENTS
GET TO KNOW EACH OTHER

In the study we have looked for the answer of how students can be characterized by vocational interest, differentiation and elevation, furthermore whether the information helps pedagogical work. Our sample consist of 477 secondary school students. We conducted our survey in autumn of 2020. We stated that with the help of the three phenomena student groups could be partitioned, and to form their vocational interest we have drawn recommendations.